

K A N O N
FOR
DESIGN OG KUNSTHÅNDVÆRK

**Knud V. Engelhardts
livsværk**

Knud V. Engelhardts eget logo.

Knud V. Engelhardt bestik, Kunstindustrimuseet.

Knud V. Engelhardt (1882-1931) var en alsidig designer. Han arbejdede med arkitektur, grafik, møbelkunst, husgeråd, sporvogne mm. Det er dog særligt indenfor det grafiske arbejde med bogkunst, skiltning og typografi, han har gjort sig gældende og har fået stor betydning. Han var en pioner i Danmark, idet han allerede i begyndelsen af 1900-tallet arbejdede med enkle, funktionelle løsninger, baseret på den ideelle "type". Idéen med at finde den rigtige type ses hos mange af de fremtrædende funktionalistiske designere: gennem funktionsanalyser arbejdes der på at skabe tidløse, universelle standarder og typer, der egner sig til industriel produktion.

Engelhardt gjorde op med historicismens overlæssede stil og med dansk skønvirkes slyngede organiske former. I stedet arbejdede han med et enkelt, rensset formsprog, hvor han søgte at integrere de håndværksmæssige kvaliteter med nye produktionsteknikker. I midten af 1920'erne udførte han Gentofte Kommunes vejskilte og skabte hermed et klart af-læseligt navigationssystem – et gennemført og eksemplarisk design i det offentlige rum. I det konsekvente grafiske arbejde med skiltene lagde han vægt på, at bogstaverne på én gang var overskuelige og læselige, men samtidig karakteristiske, med detaljer og drejninger, der gav dem et stærkt kunstnerisk præg.

Knud V. Engelhardt i historisk kontekst

For Engelhardt var det afgørende, at genstande skulle indeholde håndværkets sanselige kvaliteter og være rare at røre ved. Han mente desuden, at ting skulle være enkle, lette at aflæse og holdbare. Han var altså ikke en kølig rationalist, der interesserede sig for den apparatlige maskinæstetik eller skønheden ved den rette matematiske formel, således som det ses i produktionsdesign fra Bauhausskolen i Tyskland (1919-1933) og hos den franske arkitekt Le Corbusier (1887-1965) m.fl.. Engelhardt arbejdede på linie med det, som hans ven, arkitekt og professor Kay Fisker, senere lancerede under betegnelsen "den funktionelle tradition", en betegnelse, der dækker over en funktionsbestemt formgivning, som også interesserer sig for den historiske erfaring og den håndværksmæssige tradition. Der er tale om en brugsæstetisk opfattelse af design lagt an på håndværkets sanselige kvaliteter: tingene skal være taktilt venlige, holdbare, gedigne og ligge godt i hånden. Disse kvaliteter er karakteristiske for store danske designere som Børge Mogensen (1914-1972), Hans J. Wegner (f. 1914) og Poul Henningsen (PH, 1894-1967).

Inspirationen fra anonym design

Engelhardt indsamlede det, vi i dag ville kalde anonymt design, f. eks. værktøj, sandaler, bestik og kurve, som han studerede nærmere med hensyn til teknik, funktion og brug af materiale. Han var af den opfattelse, at godt design skal være upåfaldende og hensigtsmæssigt, og at kvaliteten netop er at finde indenfor folkekulturens anonyme design og kunsthåndværk..

Knud V. Engelhardt i sporvogn, tegnet mellem 1908 - 1910.

Engelhardts sporvogn

Allerede mens Engelhardt studerede på Kunstakademiet, arbejdede han på at udvikle en ny sporvognstype, som han tegnede for de De Københavnske Sporveje 1908-1910. Det karakteristiske for Engelhardts sporvogn var, at alle profiler såvel indvendigt som udvendigt var afrundede. Grunden til, at han arbejdede med afrundede former frem for kantede var, at designet skulle opfordre til brug og give et human indtryk. Han skrev selv: "Hvorfor sætte noget på Tingene, som Brugen slider af (...) det rette Slid giver jo Skønhed." Sporvognens skiltning er meget stor, men meget aflæselig og karakteristisk. Det fortælles, at for at finde den rette farve til sporvognen opsamlede han slamprøver fra forskellige bydele og blandede dem med farven, således at gadens skidt var en indkorporeret del af farven, og derved ikke så let kunne ses. Det er en detalje, der viser Engelhardts særlige sans for det praktiske og anvendelige.

Vejnavnestilte, Gentofte Kommune. Design påbegyndt 1923.

Vejskiltene i Gentofte

I 1923 fik Engelhardt til opgave at udforme Gentofte Kommunes vejskiltning, en skiltning, som anvendes den dag i dag. Han lod sig inspirere af Thorvald Bindsbølls (1846-1908) og Anton Rosens (1859-1928) plastiske skønvirke-typografier. Men Engelhardts bogstaver er mere enkle, og mellemrummene er større. Hans typografi kunne godt virke en anelse mærkværdig, når det blev set som alfabet. Bogstaverne var f.eks. ikke lige store: m og w forekommer således brede i forhold til o, der virker lille. Når bogstaverne anvendes i praksis, dvs. på diverse skilte, danner de imidlertid en enkel, karakteristisk og aflæselig skrift, der med sin rundhed signalerer imødekommenhed. Det lille hjerte, der optræder på skiltene over j'et, er sigende. Hjertet er sat over j, fordi det vil optræde ofte i forbindelse med ordet vej og derved sikre Engelhardts særlige signatur på størstedelen af skiltene. Hjertet er et symbol for det evige, for kærlighed, og det giver skiltene et imødekommende udtryk. Hjertet optræder ikke bare på skiltene, men også på bogmærker, hvor Engelhardt på banebrydende vis var i stand til at forene symbol og skrift.

Engelhardts betydning for eftertiden

Engelhardt opfattede sig selv som en ener, som én, der ofte kom i modvind og blev forfordelt. Der kan dog ikke herske tvivl om, at Engelhardt har været en banebrydende figur i den funktionelle bevægelse, der uden bannere og opråb eller proklamationer gennemførte en fløjlsrevolution i måden at formgive og opfatte design på.

Det har i højere grad været designere som Hans J. Wegner, Børge Mogensén, PH, Finn Juhl (1912-1989), Arne Jacobsen (1902-71) og Poul Kjærholm (1929-1980), der har opnået national og international ikonstatus. Men med kanonen er Knud V. Engelhardts arbejde blevet sat i fokus igen.